

A FIATALSÁG TÁRSADALOMKUTATÓ MUNKÁJA¹

MA, AMIKOR annyi szó esik a társadalmi problémáról még mindig kevés történik a szociális probléma hazai megjelenési formája, konkrét megjelenése ismerete dolgában. Pedig a szociális problémáról szólván, meg sem mozdulhatunk annak pontos ismerete nélkül, hogy mint él a problémát szenvedő magyar ötödik és negyedik rend tagja, a magyar mezőgazdasági vagy ipari munkás vagy akár az a magyar törpebirtokos, akit csak a hivatali kategorizálás öntudatlan iróniája tud birtokosnak nevezni, mert birtokában van ugyan földnek, de nincs birtokában annak, hogy életlehetőségeit fedezhesse. Weis István nem is olyan régen azt kellett hogy írja mai magyar társadalmunkról szóló könyvében: „Az emberek azt hiszik, hogy a falu a földi boldogság fészke, ahol megelégedett, igénytelen emberek élnek kiegyensúlyozott életüket, ahol a derék pór, amikor hazajön és megtörli arcát porlepte ingével, rántottcsirke-vacsorához ül le és abból csakúgy mellékesen egy-egy szárnyat, combot nyújt a kicsinyeknek, akik természetesen akkorra már túl vannak a vacsorán és a tejszövetkezeti kontingenst lábbal tapodva, vígan isznak tetszésük szerint az anyjuk által behozott tejből.“ Egészen a közelmúltban Kerék Mihálynak e hasábon megjelent cikkeiből döbbenhetett rá az intelligencia — és van róla tudomásom, hogy reádöbrent — e téren való végzetes tudatlanságára. Lényegében: a szociális probléma alól elsikkadt az, ami tulajdonképpen a szociális probléma talaja: a szociális valóság, a társadalom tulajdonképpeni társadalmi állapotának az ismerete. Körülbelül úgy, ahogy elsikkad hazafias frázisokból a gondolat a szónoklat előtt és a tett a szónoklat után.

Mindennek talán egyik oka az, hogy a szociális kérdéssel nálunk eddig legtöbbszörre olyanok foglalkoztak, akik nem voltak tisztában vagy nem akartak tisztában lenni azzal, hogy a társadalmi válság, ha magyar földre érkezik, magyar színt és ízt kap és ezek még talán el is hitték, hogy a magyar napszámos baját orvosolni lehet annak a munkának az alapján, mely a hamburgi rakodómunkás bajáról és körülményeiről szól. Végeredményben ma a helyzet az, hogy ha lenne is.

¹ Fenti cikkünkben a fiatalság egy pozitív megmozdulásáról számol be annak egyik vezetője, amely megmozdulás a Fiala Magyarországi körüli cserkészörökből indult ki, s amelyet újabban a katolikus és protestáns diákegyesületek is felkaroltak.

mód egy egészséges szociálpolitika megvalósítására, nem lenne meg vagy nagyon hiányosan lenne meg az alap ehhez a szociálpolitikához: a társadalom állapotának pontos ismerete, az ország szociográfiai adatainak és szociális jelenségeinek a feldolgozott gyűjteménye. A mai magyar szociálpolitikusnak előbb kellene receptet írnia a beteg társadalom számára, semmint a társadalom betegségének a diagnózisa meglenne.

A fiatalságra vár ez a munka: az ország szociális állapotainak a megismerése és megismertetése. Nem könnyű feladat a fiatalságnak, hogy mint Tamás apostol, megmártsa ujját a szenvedésben, úgy, hogy az ujjait ne a hitelenség vezesse, hanem a hit. A hit önmagában és az öregebbekben, akiket az ifjúságnak ezen a vonalon tanítania vagy legalább is ösztönöznie kell. Az öregebbeket, akik már nem vállalkozhatnak ilyen kutatás apostolságára, az apostolságra, amely hályogtalan és előítélet nélkül való látást követel, amely tanul és tanít is rögtön. Fiatal ideg és lélek kell annak a fölkereséséhez, amit mindaddig jobb volt eltagadni magunk elől. A fiatalság ma csaknem olyan tehertétel, mint a háborúban volt a Hinterlandnak a rokkant. A társadalom nem készített, nem tudott helyet készíteni neki a „nap alatt“. Ezt a helyet, ami egyúttal elhelyezkedést is jelent, magának kell megtalálnia és ha találni nem tud, teremtenie kell. Azon a földön, amelynek a szociális szempontból való megismerése reá vár, mert ez mindig a mindenkori fiatalságra vár, amióta szociális probléma van és ameddig szociális probléma lesz. Ez a fiatalság nem tartja idilliuminak a paraszt fürdőszobátlan életét abban a „tisztá levegőben“, amely nagyszerű táplálója nemcsak az embernek, hanem a tbc-nek is és nem keres heroikus, nagyerős, magabízó, földszagú hősködést és „paraszi mindent legyűrő őserőt“ abban a népben, amelynek a költészetében sose voltak ódák vagy eposzok, de voltak tragédiákat balladába tömörítő sötétenlátások. Szabó Dezső föltétlenül hatott erre a fiatalságra, de csak szempontokat adott neki és nem módszereket. A parasztrómantika talán megfogta kamaszéveit, de ha ma falura vagy városi perifériákra viszi valami, az minden, csak nem romantika. Az irodalmiság inkább csak a stílusában van meg, a látásában a művészeti romantika helyét elfoglalja a tudás bizonyos tárgyilagossága és ez lehet biztosíték arra, hogy a szociális állapotok kutatására nem visz magával semmit időszerűtlen poggyászul a népszínmű polgári látásából és elfogultsági poggyászként a szabó-dezsői romantikus látásból. Bizonytalan jövője megtanította valami lelkes óvatosságra, ami reményt ad arra, hogy azt fogja látni és írni, ami van és nem azt, amit szeretne, egy a politikai líránál is veszedelmesebb tudományos lírával.

Nem szükséges sok szót vesztegetni arra, milyen haszon lenne a jövő Magyarország és egyben a jövő magyar fiatalság számára, ha a fiatalság megismerné az országot és egyben képessé lenne arra, hogy ezzel az ismeretével mintegy reprezentálja az egész jövő Magyarországot. Ha az ifjúságnak most útjára induló része azzal kezdi politikáját, hogy megteremti egy becsületes, az ország részletes ismeretén alapuló napipolitika fölötti politika lehetőségét, ezzel sokkal többet tesz, mint ha napi politikai kapcsolódással követel magának

kétes értékű eredményeket. Le kell vonnunk a konzekvenciáit annak, hogy a mai társadalom mai állapotában nem tud a fiataloknak őket megillető helyet, tehát ezt a helyet a fiatalok kell hogy megteremtsék és megkeressék az országban, mely „ápol s eltakar“. Ebben a térkeresésben, ebben a tájékozódásban végtelen előnyöket hozhat a magyar társadalom megismerésének a munkája, az a munka, amelynek nemcsak az eredménye eredmény, hanem amelyben eredmény már maga a munka.

Az UTÓDÁLLAMOK magyarságának fiatalsága jött rá magyar viszonylatban először arra, hogy milyen fontos az intelligencia falumunkája. Nem sokkal az államfordulat után rádöbrentek arra, hogy a városokat előzőnlő idegenek miatt a falu marad a magyar jelleg végvára és fölfedezték, micsoda megtartó erő van az úgynevezett alsóbb néposztályokban. Amíg az intelligencia lassan haladt a behódolás felé, a falu a maga izoláltságában megőrizte a maga népi szintű magyarságát és a fiatalság magyarnak való megtartására legjobb módszernek mutatkozott a töretlenül magyarnak maradó népi magyarság fölkeresése és fölfedezése. A felvidéki falukutatás a Sarlóval indult és a Sarlóval jutott zsákutcába. A politikai eltolódás megsemmisítette a Sarló eredményeinek az értékét, ami maradt, pártpolitikai szempontból elfogult munka és ezzel nem felel meg a falumunka legfontosabb követelményének, hogy az politika fölötti politika legyen. Az erdélyi falukutatás viszont felekezeti keretekben indult és eredményei így elfogultság nélküli eredmények, olyanok, amelyek — változtatván a változtatandón — például szolgálhatnak a magyarországi szociográfiai akció számára is. Felekezeti keretekben falumunkát végzett az Erdélyi Római Katolikus Népszövetség Egyetemi és Főiskolai Szakosztálya (jelenleg Majláth-kör), a református főiskolások egyesülete, az IKE (Ifjúsági Keresztyén Egyesület) és az unitárius ifjúság néhány csoportja. A katolikus ifjúság falumunkája kapcsán kérdőívet állítanak össze, melynek irányításával egyetemi hallgatók tanulmányozhatják az erdélyi falu életét, szemináriumot rendeznek, ahol kb. 15 előadásban fejtik ki az erdélyi falu gazdasági problémáinak megoldási lehetőségeit, különös tekintettel a szövetkezeti kérdésre; több pályázatot írnak ki faluval kapcsolatos kérdések kidolgozására. Az IKE, noha programjában a tulajdonképpeni falumunka nem szerepel, állandóan foglalkozik a falu kérdéseivel, 1931—1932-ben 39 egynapos konferenciát tart a falusi ifjúság számára, kultúrpropagandát végeznek vidéken, utazótitkáruk, László Dezső állandóan látogatja az erdélyi falvakat, röpiratokat adnak ki a falusi ifjúság számára. Az unitárius ifjúság vetített képes előadásokat rendez falun, elhatározza, hogy konferenciáit minden esztendőben más községben tartja meg, a falusi, iparos-, kereskedő és szellemi munkások számára három állandó bizottságot létesítenek. Ezeknek a vallási keretekben folytatott munkáknak az alapján épül fel az „Erdélyi Fiatalok“ egységes és céltudatos falumunkája. Megindul a faluszeminárium kétirányú munkája: egyrészt önkéntes falumunkások helyszíni tanulmányozása, másrészt belső szemináriumi kiképzés. A módszer

kérdésében a következő munkasorrendet veszik fel: 1. megismerés, 2. adatgyűjtés, 3. feldolgozás, 4. segítés.

Megismerés. Úgy látjuk, az első követelmény, hogy azok, akik a falu sorsát a szívükön viselik, tájékozva legyenek a községek mai helyzete és törekvései felől. Meg kell ismerni tehát a falut objektív szempontból. Nemcsak a jelenét, de a múltját is kell ismerni, mert csak így tudjuk megérteni évszázadok küzdelmei közt kialakult kollektív lelkületét. Fel kell mérni a nép anyagi és szellemi szükségleteit és értékeit, hogy megtalálhassuk az utat a segítségre.

A megismerés legegyszerűbb formája az **a d a t g y ű j t é s**, vagyis a tények egyszerű fölvétele, amelyből részletes kép alakulhat ki az erdélyi magyar falu egységes helyzetéről. Ezután következik az adatokból leszűrt eredmények tudományos, szakszerű feldolgozása, amikor felismerjük a falu speciális szükségletét, levonjuk a tanulságot, hogy a jövő vezetője fel lehessen készülve a nép szükségleteinek és bajainak orvoslására. Tehát itt következik a legfontosabb rész, a falu közvetlen segítése. (Haáz Ferenc: Az erdélyi falumunka.)

A megismerésben pályázatokkal ösztönözték a falumunkásokat. Pályázati tételek voltak például: az egymástól elszakadt intelligencia és a nép, egy falu teljes szociográfiája stb. stb. A feldolgozások legkonkrétebb eredménye eddig az Erdélyi Fiatalok négy falufüzete: Gyallai-Pap Zsigmond: A nép és az intelligencia, Demeter Béla: Hogyan tanulmányozzam a falu életét (kérdőív), Demeter Béla: A falu és a szellemi áramlatok, Mikó Imre: Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés. Az Erdélyi Fiatalok munkájára jellemző László Dezsőnek az Erdélyi Fiatalok falufüzetei elé írt előszava: „Az Erdélyi Fiatalok kezdetől fogva munkaközösség akart lenni. Fiatal erdélyi magyarok munkaközössége a legteljesebb erdélyi magyar jövő érdekében.“

A CSONKAORSZÁGBAN később jött rá a fiatalság a falumunka, illetve általában a szociográfiai munka szükségességére. Itt nem szerepelt az a szempont, hogy hódítókkal szemben kell a kisebbségi sorba jutott magyarságnak az erejét növelni, mindezt ideig kevesen gondoltak arra, hogy a magyar nemzeti jelleg egyelőre egy nagyon halványan meghatározott fogalom, melynek magyarozatán és megismerésén még sokaknak kell dolgozniuk. A fiatalság nacionalizmusa, mivel nem voltak idegennyelvű behatások, megelégedett azzal, hogy az öregebbek nemzeti gondolatának a kitaposott útjait járja és a magyarság védelmében a magyarság erősítésének gondolatát egész a legújabb időkig elhanyagolta. A legfiatalabbak, azok, akik mint „húszévesek“ szerepelnek a generációs osztályozásban, rádöbbenek ennek a felfogásnak a felületességére és fölismerték azt, hogy a magyarság szociális állapotának a fölmérése nemcsak szociális, hanem egyben nemzeti feladat is. Ezzel a generációval a magyarországi fiatalság közelebb jutott a kisebbségi magyar fiatalság felfogásához annál is inkább, mert lassan-lassan észreveszi azt is, hogy tulajdonképpen ő is kisebbségben van. Csak éppen a kisebbségi ellentétek nem olyan élesek, mert a kisebbség forrása nem a külön nyelv és külön faj, hanem az életkor- és felfogáskülönbség. Természetesen a magyar fiatalság öregekkel szembeni kisebbségi helyzete sem súlyosságban, sem minőségben nem hasonlítható az utódállamok magyar fiatalságának

a helyzetéhez, de végeredményképpen, ha más okok miatt is, ő sem látja a maga elkészített helyét a maga országában. Ez a körülmény vezet arra, hogy a legújabb magyar fiatalság már meglehetősen azonos gondolkodást mutat az utódállamok magyar ifjúságával és hogy célkitűzéseik és munkaprogramjaik is mind közelebb és közelebb jutnak egymáshoz. Ami annyit jelent, hogy kialakulóban van a határokon inneni és túli magyar fiatalság egysége és az immár azonos munkaprogramul egy teljes egymásratalálást tesz remélhetővé.

Ez az azonos munkaprogram: a néppel, a munkássággal, mint a legszélesebb és legnemzetibb magyar réteggel való foglalkozás. Ennek a programúinak eddig csak elszórtan akadtak munkásai a magyar fiatalság egyes csoportjaiban. A legtökéletesebb szociális kutatómunkát mindenesetre a szegedi fiatalok agrársetdement-mozgalma végezte eddig a szegedkönyéki tanyákon. Míg a többi népkutatási munka eredményei elsikkadtak a gyűjtők jószándékú, de állhatatlan lelkesedésén, a szegediek angol és erdélyi nyomokon indult munkájában a tanyakutatás már céltudatos, programmszerű értelmezést kapott.

Akik ilyen szociográfiai jellegű munkát végeztek a szegedi fiatalokon kívül, azokban inkább a jószándék volt meg, mint a hozzáértés. Szétszórtan, mintegy annak a követelése nélkül, hogy mások is tudjanak a munkáról, valami naiv magátólértetődőség hitében végeztek egyesek és csoportok szociális kutatómunkát. Az öregcserkészeti „regölés“ néven a városi fiút akarta közelebb hozni a vidéki emberhez. Eredmény: egy csomó kirándulás, megismerés, új népdal, amit a jelenvoltak megtanultak és azt hitték, ezzel munkájuk be is fejeződött. Csomó egyéni élménynél, egyéni tapasztalásnál nem jutottak többre, nem tudták a munkát és az eredmények értékesítését és minél szélesebb körben való ismertetését lehetővé tenni. Annyit mégis használtak, hogy a faluban előkészítették egy későbbi ilyen irányú rendszeres munkának a talajt, bejárták a szociális terra incognitákat, de nem térképezték föl, csak mint pionírok érintették a problémákat. Némely helyütt, mint például a debreceni főiskolás öregcserkészek között a „regölés“-ből szociográfiai munka fejlődött ki, amelyik egyelőre még közközre nem bocsátott szép eredményeket tud felmutatni. Munkájuk az erdélyi fiatalokétól különbözik többek között abban, hogy módszerükben az adatgyűjtés elé fölvtették a „barátkozást“ is. Mielőtt az adatgyűjtéshez fognának, előadásokat, tábortüzeket rendeznek a faluban, szisztematikusan és mindenütt, hogy a helybeliek nehezen megolvadó közönyt és ellenszenvét legyűrjék. Ezenkívül a legújabb időkben indult meg orvostanhallgatók és hallgatónők részvételével egy szociálhigiéniai settlement, mely a Pestkönyéket szándékozik a népbetegségek elterjedtsége szempontjából kutatás alá venni. Valami szociális munkát csaknem minden komolyabbnak vehető ifjúsági egyesülés végzett és végez, de a központosítás és a célszerű kihasználás hiánya miatt mindé munkákból közel sem tudják a benne rejlő értéket napvilágra hozni.

TALÁN NEM ÉRDEKTELEN néhány különleges adat megemlítése, arra való utalással, hogy milyen társadalompszichológiai megfigyelé-

seket lehet tenni egy szociográfiai gyűjtőmunka kapcsán. Még a városok szociálpolitikai ügyosztályainak, a Társadalombiztosításnak, az Országos Szociálpolitikai Intézetnek a környezettanulmányai alapján is, amelyek nem annyira a társadalom, mint inkább a segélyezendő Ínséges szempontjából gyűjtik az adatokat, egészen különleges következtetések vonhatók le. Péccsett például a hatósági ínségakció kapcsán az egyik szellemi ínségmunkás gyűjteni kezdte a vadházásokra vonatkozó adatokat. A munkát még nem fejezte be, de az eddigi hozzávetőleges eredmények szerint a vadházasságban élők 25 százaléka törvénytelen gyermeke szüleinek. Ha figyelembe vesszük azt, hogy országos viszonylatban a törvénytelen gyermekek a Magyarországon született gyermekek néhány ezrelékét teszik, arra a következtetésre juthatunk, hogy szinte kimondható: a vadházasság öröklődik. Kimutatható, hogy a vadházások gyermekeinek legnagyobb része szintén vadházasságra vesz magához asszonyt vagy vadházastársa lesz emberének. A férfiak közül 80 százalék, a nők közül 60 százalék kötött vadházassága előtt törvényes házasságot. Arra a kérdésre, hogy miért nem kötnek törvényes házasságot, már azok, akiknek nincs különváltan élő feleségük, a legkülönbözőbb válaszokat adták. A legtöbben azért, mert nem tudták előteremteni a házasságkötéshez szükséges összeget, volt, aki azt hozta fel okul, hogy nincs pénze, amin olyan ruhát vehetne, hogy abban a templomba menjen esküdni, volt, aki a „nem érdemes már arra a rövid időre“ elve alapján akart megmaradni a vadházás állapotban és volt, aki azért nem kötött törvényes házasságot a feleségével, mert a vadházasságban született gyermekeik időközben mind vadházasságot kötöttek és ellenzik, hogy a szüleik törvényes házasságra lépjenek.

Hilscher Rezső tízezer tanonc adatait gyűjtötte össze. £ 14—18 éves tanoncok 65 százaléka venereás beteg. Mikor ennek okát kutatták, rájöttek arra, hogy a tanoncgerekek legnagyobb része teljes magárahagyottságban él, mesterétől semmi útmutatást nem kap olyasmire, ami nem tartozik a munkájához. A legtöbbje még gyerekkorában került el a szüleitől, azóta a munkaidőn kívül magános, csavargó életet folytat.

Marienthalban az Österreichische Wirtschaftspsychologische Forschungsstelle kutatói végeztek adatgyűjtéseket a munkanélküliség lélektanához. A faluban ugyanis a gyár munkájának a megszűntével mindenki munkanélküli lett és azóta mindenki a munkanélküliségyből élt. A kulturális állapotokat kutatván, kiderült, hogy mióta a falu munkanélküli, a falubeli ingyenes könyvtárból feleannyi könyvet vesznek ki, mint annakidején, mikor volt munkájuk. Akkor napi egy-két óra szabadidejük volt, most mindig szabadidejük van, mert semmiféle munkát nem vállalhatnak, mert ha vállalnak, elveszítik a munkanélküliségyt.

Mindez csak igénytelen példa akar lenni, halvány utalás arra, hogy milyen naiv kötéláncot jár a szociális politikus mindaddig, amíg nincs meg a hungarológjának az a sok kötetnyi fejezete, mely az ország szociális topográfiáját ismerteti. Talán első pillantásra lényegtelennek látszik, hogy a debrecenkörnyéki tanyai gyerek megkérdezi az agrár-settlement-munkát végző fiatalembertől, hogy a kockacukor, amivel megkínálta, ehető-e, de amíg ezekkel a lényegteleniségekkel nem vagyunk tisztában, nem vagyunk tisztában azzal, hogy hogyan él a nép,

ami annyit jelents hogy nem vagyunk tisztában azzal: hogyan él a magyarság.

A FIATAL MAGYARSÁG e szempontok nyomán vette programjába a múlt esztendő őszén egy tervszerű szociográfiai akció megindítását. A munka külső és belső szükségszerűségének megfontolásán kívül vezette az a tudat, hogy öregcserkész-szervezetek csaknem minden részén vannak az országnak, úgyhogy módjában áll a munkát egyes vidékeken az azon a vidéken otthonos fiatalokkal elvégeztetni. Ami nagyon lényeges, mert ilyen beállításban el lehet kerülni a vidéki ember megnyerésének nem éppen könnyű munkáját és nem kerül elő mindjárt az első pillanatban az a félreértés, hogy esetleg „adót akar a fiatalúr“. Ennek a Fialat Magyarság keretében indítandó szociográfiai akciónak a célkitűzése kettős: egyik célkitűzés a nép felé, a másik célkitűzés az intelligencia felé irányul. Cél elsősorban a nép megismerése: másodsorban a nép megismertetése. A két munkának párhuzamosan és egyenlő intenzitással kell folynia. Egyik feladat sem kevésbé fontos, mint a másik. Mert hiszen a szociográfiai felvételnek nem célja egy önmagáért való anyaggyűjtés, egy pusztá, senki által el nem olvasott statisztika, hanem igenis célja az egyes néprétegek egymással való megismertetése és bemutatása annak, hogy a politikai szocializmussal szemben egy társadalmi szociálpolitikával milyen bajokon kell legsürgősebben segíteni.

Tekintettel arra, hogy a munkába minél több kutató bekapcsolása kívánatos, mondhatnám az ideál az, hogy minden fiatalember képviselje egy falu életéről való adatok összességét, a munkát minél többeknek a részvételével tervezzük. Cél az, hogy az azonos szisztéma, az azonos kutatási módszer alapján minden fiatalember oda tudja látni az adatok mögé a falu közösségének azt az életét, amelynek az összeírható adatok csak halvány csontvázat adják. Ennek a szempontnak megfelelően a kutatás nem néhány szociográfiailag teljesen képzett kutató munkája, hanem olyanoké, akik esetleg akkor, mikor a kutatási munkához szolgáltatott támpontokat megkapják, még kevésé értenek a szociográfia módszereihez. Ezért a kutatásnak első fázisa egy kérdőíves kutatómunka. Mindenki, aki önkéntes falumunkára vállalkozik, kap egy kérdőívet, amelynek a megszerkesztésében a főszempont az volt, hogy a szociográfiai módszerekben járatlannak útmutatást adjon. Ezekből a kérdőívekből 150 drb kísérleti célra elkészült és szétment az ország minden tájára. Az ezek nyomán leszűrt tanulságokból lehet majd megszerkeszteni a végleges kérdőíveket, amelyeknek segítségével elindulhat a rendszeres munka. Ez tájegységek és gazdasági egységek szerint venné sorra az ország egyes vidékeit, elsőnek a Dunántúlt. A módszer természetesen nem statisztikai, tehát nem minden falu minden emberéről és nem is minden faluról vesszük majd föl az adatokat, hanem tipikus, tehát a jellemző falu jellemző szociális állapotú családjaival foglalkozó. A munkának ez a része most, júniusban már folyik és őszre már eredményeket fog hozni.

Mindez csak a kutatás első része. A második rész munkája már olyanokra vár, akik hivatásukkal kapcsolatban (pl. közegészségüggyel

foglalkozó orvosok, közgazdászok, mezőgazdasági gépszakértők és elsősorban a publikáció munkáját végző írók stb., stb.) mélyebben érdeklődnek a problémák iránt. Ezek a részleteredmények, a Szociográfiai Intézet stb., stb. adatainak a fölhasználásával feldolgozzák az egyes tájegységekre vonatkozó anyagot és a publikációra előkészítik. Mindennek természetesen szigorúan központosítva kell történnie, hogy gondoskodni lehessen minden adat és minden tünet megismeretéséről. A publikáció nem elégedhetik meg sem a csak-tudományos, sem a csak-művészeti stílusban való feldolgozással, még riportszerű közlésre is szükség van, hogy a társadalomnak lehetőleg minden rétege kapjon fölvilágosítást arról, ami a társadalmat legjobban kell hogy érdekelje: önmaga előtt is ismeretlen önmagáról.

AZ EGÉSZ FIATALSÁG számára Zilahy Lajos vetette föl a szociográfiai munka eszméjét ez év elején a fiatalság sajtójának a képviselői előtt. Elgondolása szerint e munka alapján a fiatalság egyes csoportjai között levő ellentétek e közös és mindnyájuk számára egyként szükséges munka kapcsán megszüntethetők lennének. Ha az az utópia, hogy minden fiatal egyesülést tömöríteni lehet e munka kapcsán, talán valószínűtlen is, annyi mindenestre már történt, hogy a vallási keretekben működő fiatal egyesületek részvételüket bejelentették és köztük e munka kapcsán valami közös mentalitás nyilvánvalóan ki fog alakulni. A Fialat Magyarság öregcserkész-szervezetein kívül az Emericana és a Soli Deo Gloria Szövetség tagjai már a kísérleti-kérdőíves előkészítő munkában is résztvesznek és biztosra remélhető, hogy az első eredményekkel mind többen és többen kapcsolódnak majd a fiatalságból részint a kutatás, részint a publikáció munkájába. Ha a fiatalság mint fiatalság vállalja ezt a munkát, a megismerésen kívül, amire elsősorban szüksége van, elérheti azt, hogy talán már nemsokára nemcsak azon a címen emelheti föl a szavát, hogy fiatal, hanem azon a címen is, hogy egyedül ő ismeri a mai magyar társadalmat.

Mondtuk, hogy a felvidék életében merült fel először a szociográfiai munkának mint a fiatalság munkaprogramjának a gondolata. A Sarló marxista irányba való eltolódásának következtében ott most csak újra kellett, hogy kiejtjen a munkaterv és úgy hisszük, ezúttal alkalmas szövegekre és munkásokra talál. A magyarországi akcióval csaknem pontosan egyidejűleg készítették el a felvidéki magyarság szociális állapotának fölmérését célzó tervet. Mint fentebb említettem, ennek a programgyökének a határokon túli és inneni fiatalságban való fölmerülése és ennek a programnak a munkálása lehetőséget ad arra, hogy szoros kapcsolatba kerüljön a két kisebbségi és a magyarországi fiatalság. Erről a szoros kapcsolatról felvidéki viszonylatban ma már nemcsak mint lehetőségről, hanem mint kiépülő tényleges adottságról beszélhetünk. A Felvidéken most induló szociográfiai munkáról, illetve az azt elindító fiatalságról Somogyi László így ír a Fialat Magyarságnak:

Kétségtelen, hogy fejlődéstani szempontból a felvidéki főiskolás mozgalmak és általában a főiskolás mentalitás az elmúlt 16 esztendő folyamán óriási változásokon és átförmálódásokon ment keresztül.

Radikális módon szakítván a háború előtti világ régivágású, problémánélküli diáktípusával, egyedüli életcéljául a kisebbségi helyzetkép pozitív megismerését és a produktív munkát tűzte ki.

A felvidéki szociográfiai gyűjtés a szlovenszkói magyarság kulturális, gazdasági, társadalmi és egészségügyi helyzetéről akar pontos statisztikát összeállítani, vizsgálni akarja különösképpen azon szempontokat, melyeken keresztül a tendenciózus csehszlovák politika a kisebbségi érdeklődést támadni akarja.

Földdolgozás alá kerülnek elsősorban azon színmagyar vidékek, melyek földrajzilag legközelebb esnek a magyarországi nyelvterülethez, így elsősorban a Csallóköz, a Kismagyar-Alföld, az Ipoly melléke, Gömör és a tiszavidéki magyar szigetek. Második fejezet gyanánt képviseljük el az ú. n. nemzetiségileg kevert területek, harmadik stádiumként az elszigetelten különálló magyar települések feldolgozását.

Nem szükséges talán hosszasan vázolni annak a jelentőségét, hogy mit jelent a határokon innen és a határokon túl egyazon téren dolgozó fiataloknak, hogy „odaát“ ugyanezekkel az eszközökkel ugyanezt a munkát végzik. Főlegesen beszélni arról, hogy mit jelent majd, ha birtokában leszünk a szlovenszkói és a magyarországi határmellék szociális adatainak és talán mindenki előtt közvetlenül világos, hogy mennyivel igazabb és értelmesebb együttműködést teremtő munka ez, mint az uszító elfogultság és a szavaló irredenta, mely idebenn kiabál, ahelyett hogy odaát segítene.

„Vallani és vállalni“ volt az erdélyiek nehéz idejében az erdélyi jelszó, amely több mint jelszó, mert értelmet ad és irányt mutat. Ezt a feladatot azzal vehetjük át és adhatjuk tovább, hogy a magyarság fiatalságának hivatása: megismerni és megismertetni, tanulni és tanítani, észrevenni és észrevétni. IV. Béláról közismert az a kép, amelyen a tatárjárás után végigjárja az országot és végigtapasztalja a pusztulást. A háború, Trianon, a gazdasági válság hármas tatárjárása új országépítést tett itt szükségessé, amely előtt végig kell járni az országot, hogy lássuk, hová lehet, hova kell, hogyan kell építeni. Amíg nem ismerjük az ország minden talpalatnyi helyének állapotát, nem beszélhetünk sem nemzeti megújulásról, sem telepítésről, sem építőprogramról. Járnia annak kell, akinek fiatalok az inai és látnia annak, akinek friss és elfogulatlan szemei vannak a látásra. A fiatalságra itt olyan szerep vár, amely több mint március és a fiatalságon áll, hogy több legyen mint „márciusi“. Az ifjúsági egyesületek már eléggé bebizonyították, hogy kicsiben összekötnek, nagyban szétválasztanak, kereteikben a fiatalság sokszor beleragadt az öregek sértődős és sokszor kicsinyes politikájának másába, az úgynevezett „diákpolitikába“. Ma már tisztában vagyunk azzal, hogy nem egyesület az, ami a fiatalságot és ezzel a jövő Magyarországot a maga hivatására szólíthatja, hanem munkaközösség. A munkaközösség közös és egyjellegetű munkát kíván, a közös munka közös látást, egyjellegetű lelket. Ha az ifjúság közösen elvégzett munka alapján és nem röptében elkapott, előreválasztott elvek alapján érzi majd magát együvé tartozónak, akkor elkezdte megteremteni alulról azt az egységes magyarságot, amelyről mint nemzeti egységről ma olyan szívesen álmodnak.